

RACE NAAR CIRCULAIR

‘Oppoetsen volstaat niet; het systeem moet om’

‘Het Kabinet streeft naar een circulaire economie en wil de (Europese) markt voor duurzame grondstoffen en hergebruik van schaarse materialen stimuleren.’ Aldus het regeerakkoord over de circulaire ambities. De versnelling richting een circulaire economie heeft de overheid in handen gelegd van een maatschappelijke coalitie van voorlopers in circulair denken.

JOS VAN DER SCHOT

De zes organisaties die al enige jaren aan de circulaire economie werken, weten zich gesteund door de SER, prins Carlos de Bourbon en een kamermotie van Kamerlid Stientje van Veldhoven. Die ontwikkelingen kwamen samen in RACE (Realisatie van Acceleratie naar een Circulaire Economie). De missie: Nederland internationaal koploper maken in de circulaire economie – ‘circulaire hotspot’ – en de positie van Nederland in de nieuwe economie versterken.

De samenstelling van de RACE-coalitie weerspiegelt deze missie: ClickNL werkt met designers uit de creatieve sector aan nieuwe productontwerpen, Circle Economy en MVO Nederland ontwikkelen en stimuleren hoogwaardig hergebruik en circulaire initiatieven in verschillende sectoren, Acceleratio inventariseert belemmeringen voor circulaire ondernemers, De Groene Zaak bundelt ondernemers in iconprojecten en Het Groene Brein verbindt wetenschappelijke kennis aan bedrijven en werkt aan duurzame onderwijs-systemen voor jongeren. Verder initiëren MVO Nederland en Circle Economy een online community om de ideeën aan het grote publiek te presenteren.

“Zo’n bundeling van krachten is cruciaal,” stelt Marga Hoek van De Groene Zaak. “Als partijen die iets kunnen brengen in de omslag naar een circulaire economie samenwerken en zelfs een gezamenlijke agenda-verantwoordelijkheid nemen, ontstaat echte impact.” Maar RACE alleen is niet voldoende, benadrukt ze. Want hoe groot de potentiële winst van de circulaire economie ook is - TNO becijferde voor Nederland een financieel voordeel van 73 miljard euro, structureel 54.000 extra banen, 17.000 kton minder CO₂-emissies en jaarlijks 100.000 kton minder grondstofgebruik - het dreigende verlies van de bestaande lineaire economie

BMA Ergonomics ontwerpt al jaren volgens het principe ‘design-for-disassembly’. Daardoor kunnen Axia® bureaustoelen die aan het einde van hun technische levensduur zijn, weer eenvoudig worden hergebruikt. Hetzij als gerevitaliseerde Axia® second-life stoel, hetzij als grondstof voor nieuwe onderdelen.

bepaalt vooralsnog de politieke keuzen. “Politici knabbeln hooguit wat aan de randen van het systeem.

Maar oppoetsen volstaat niet langer; het systeem moet echt om,” aldus Hoek. Michel Schuurman van MVO Nederland vult aan: “We moeten uitkijken dat niet de indruk ontstaat dat je met technologische oplossingen de benodigde verandering bewerkstelligt. De circulaire economie is een beter alternatief voor het economische systeem als geheel.”

Andere RACE-partners delen de vrees voor stagnatie. Freek van Eijk van Acceleratio: “De ambitie om in 2020 circulair als uitgangspunt voor ons handelen te hebben, vraagt om verandering van een heel systeem, van design, productie, consumptie en het uitfaseren van afval en toxische stoffen. Het vraagt om ander gedrag

en circulaire omgang met grondstoffen en hernieuwbare energie.” En Douwe Jan Joustra van ClickNL: “De belemmering is het systeem zelf. De culturele opvattingen zijn helemaal gevormd in het lineaire denken van de bestaande economie. Om zo’n systeem in beweging te krijgen moeten we culturele en mentale vraagstukken overwinnen. Dan ben je er niet met het realiseren van kansen.” Bovendien bestaat bij ‘oude’ bedrijven en overheid verliesaversie; de strategie van behoud is sterker dan de strategie van systeeminnovatie. Van Eijk: “De circulaire economie zal veel winnaars kennen, maar er zullen ook grote bomen vallen.”

Circulariteit kun je niet platslaan in kilo’s grondstoffen en verdiende euro’s.

Valkuil

Technologie is het probleem niet. Nederland is prima in staat om grondstoffen te herwinnen. Maar dat noemt Marc de Wit van Circle Economy een valkuil: “Circulaire economie is voor velen synoniem voor meer en beter recyclen, maar dan blijf je aan de achterkant van de economie. We werken aan een beter begrip van wat hoogwaardig hergebruik is. Minstens zo belangrijk als het hergebruiken van de grondstoffen is het behouden van de energie en de arbeid die in een product is gestoken. Daarvoor ontwerpen we een afwegingskader en indicatoren, die laten zien in welke mate de complexiteit van een product in stand blijft.” Circulariteit kun je niet platslaan in kilo’s grondstoffen en verdiende euro’s.

Antoine Heideveld van Het Groene Brein ziet het ontbreken van de juiste economische prikkels als kernprobleem: “We weten dat de circulaire economie veel arbeid kan opleveren en grondstoffen zal besparen. Maar in de huidige economie is arbeid duur en grondstoffen kosten bijna niets. Het is goedkoper om slechte producten te maken dan om circulaire producten en diensten van hoge kwaliteit te leveren.” Daar raakt de

circulaire economie aan de politieke discussie over het belastingsysteem. “We ontkomen er niet aan om arbeid goedkoper te maken en grondstoffengebruik en vervuiling te belasten.”

De vaak nog sectorale regelgeving is een andere forse blokkade, merkt Freek van Eijk: “De Afvalwet maakt de inzet van afval als grondstof vaak onnodig gecompliceerd. We zien daarnaast knelpunten bij bedrijven die met product-servicesystemen verantwoordelijkheid nemen voor de levensloop van een product.” Het circulaire businessmodel en de financiering van het leasen van ledlampen in een parkeergarage kan bijvoorbeeld onderuit gaan bij faillissement van de garage. Van Eijk: “Dat vraagt om aanpassing van de faillissementswet.”

Potentie

Circulair denken is niet nieuw. De icoonprojecten van De Groene Zaak komen vrij natuurlijk voort uit bestaande samenwerkingsprojecten van partnerbedrijven. Met de focus op de circulaire economie ontstaan toonaangevende en baanbrekende projecten. Een vergelijkbare ‘natuurlijke’ ontwikkeling is te zien bij MVO Nederland dat in de afgelopen jaren een aantal *communities of practice* heeft opgezet. “Sommige daarvan hebben de potentie om uit te groeien tot een circulaire keten,” denkt Schuurman. “We hebben in een stakeholderdialoog tien potentiële ketens geselecteerd. Binnenkort volgt een selectie van de drie beste.”

RACE profiteert ook van al bestaande programma’s. In het Circular Economy Science Lab brengen wetenschappers de implicaties van de circulaire economie in kaart. Heideveld: “We bespreken de resultaten met de RACE-partners. We winnen zo aan diepte en er ontstaat een gezamenlijk gedragen kennisagenda.” Ook de internationale inventarisatie van beleidsaanpakken door De Groene Zaak past naadloos in de RACE-benadering. Hoek: “De *global scan best practices overheidsbeleid* leert hoe waardevol het is om ontwikkelingen vanuit hun lokale context te benaderen. In Brazilië ligt bijvoorbeeld een belangrijke waarde van de circulaire aanpak in de armoedebestrijding onder de *waste pickers*. Zo’n inzicht verfrist ook ons denken hier.” ClickNL vormt via de creatieve sector het bruggenhoofd naar de topsectoren. Joustra: “We besteden bewust veel aandacht aan innovatie en nieuwe designprincipes. We willen andere sectoren bereiken en circulair denken sectordoorsnijgend maken. Dat doen we door designers te koppelen aan bedrijven en daar specifieke circulaire designvraagstukken op te roepen.” Deze kruisbestuiving tussen koplopers en andere ondernemers vormt ook de kern van de online community waarmee Circle Economy en MVO Nederland voor verbreding willen zorgen.

Om ook jongeren te bereiken, probeert Het Groene Brein circulaire principes in de curricula van alle studierichtingen in te bedden - ‘van peuter tot postdoc’. Het maakt Heideveld optimistisch. “Uit scripties waarin jongeren hun visie op de circulaire economie formuleren zien we dat zij al vrijer zijn van het lineaire denken.”